

ORGANIZAREA ADMINISTRATIVĂ A EPARHIEI CHIȘINĂULUI ȘI HOTINULUI (sfârșitul sec. al XIX-lea – începutul sec. al XX-lea)

Silvia SCUTARU

Liceul teoretic „Nicolae Iorga”, Chișinău

The eparchy administration in Bessarabia had a centralized church hierarchy, according to the structure of imperial church hierarchy. Thus, the church administration activity in Bessarabia was being directed by the Holy Synod by means of laws, directives and dispositions. At eparchy's top was a bishop responsible for its administration. He was assisted by a vicar, a consistory, deans, trustees and clergy. The eparchy bishop together with the Clerical Consistory were also in charge of church court in the eparchy. Vicar's attributions could be extended or limited by the bishop. Deans performed their activities within circumscriptions, being in charge of solving local problems. An important role in the administration of eparchy churches has been played by eparchy congresses which solved by means of decisions administrative problems linked to church's activity in Bessarabia.

Generally speaking, church administration in Bessarabia has promoted Russian Orthodoxy among its followers by supporting the actions of czarist and church authorities. As a result of this actions and other factors, a part of followers departed from the church, this creating a need for essential change in the activity of the church within the eparchy during the period of 1917 - 1918.

Eparhia Chișinăului și Hotinului, constituită după 1812, a evoluat în strânsă legătură cu Biserica rusă, deoarece, în urma anexării Basarabiei de către Imperiul Rus, i-a fost impusă organizarea corespunzătoare a eparhiilor rusești. Noua eparhie s-a numit „a Kișiněului și a Chotinului, și cuprindea, afară de mica Eparhia a Chotinului, și ținuturile de la stânga Prutului, ce formase mai nainte Eparhia Hușilor, anume: Lăpușna, Codrul, Soroca; parte din ținutul Iașilor; toate olaturile și ținuturile cetăților dupe teritoriului Moldovei, ocupate de Turci: Benderul, Achermanul, Kilia, Ismailul, Renii. La această Eparhia s'au adăos și satele și orașele române aflătoare între Nistru și Bugu” [1]. În 1837 bisericile de dincolo de Nistru (77 de locașe) au fost scoase de sub jurisdicția eparhiei Chișinăului și Hotinului și anexate la eparhia Chersonului și Tauridei cu reședința în Odesa.

În Imperiul Rus administrația eparhială era organizată după modelul administrației sinodale. Episcopul împreună cu Consistoriul Duhovnicesc formau cârmuirea eparhială (*Епархиальное начальство*) [2]. Episcopul era desemnat de Sfântul Sinod și aprobat de țar. El depindea doar de Sfântul Sinod; în eparhia sa, episcopul era conducătorul vicarilor, consistoriului, blagocinilor și al consiliilor de blagocini, epitropiilor și al clerului [3]. Sfera de activitate a episcopului mai cuprindea: răspândirea și consolidarea creștinismului, lupta cu mișcările sectare, construcția bisericilor și deschiderea mănăstirilor, numirea și transferurile preoților în parohii, supravegherea vieții acestora. Poziția arhierelui în eparhie putea fi comparată cu cea a guvernatorului în gubernie. Deosebirea dintre aceștia consta în aceea că arhierul, din punct de vedere juridic, nu era membru al consistoriului, în timp ce guvernatorul, deși nu era obligat să fie prezent în organele administrației guberniale, prezida personal în cazurile când considera oportun.

Arhiepiscopii, împreună cu mitropoliții din Peterburg, Moscova, Kiev, purtau titlul „Înaltpreasfințitul”, iar episcopii – „Preasfințitul”. În general, toți episcopii aveau semne distinctive de titlu arhieresc – mitră, panaghie, sacos, omofor, orleț, catedră în catedrala eparhială [4].

La 27 martie 1841, a fost adoptat Regulamentul consistoriilor duhovnicești, care reglementa administrarea vieții eparhiale. După editarea regulamentului, unele articole au suferit schimbări și completări, în scopul de a fi pus în acord cu ultimele legiferări. În 1883, a intrat în vigoare Regulamentul modificat și completat, care a reglementat viața eparhială în Basarabia până la Unire. Conform art.1, Consistoriul Duhovnicesc era instituția oficială, prin care, sub autoritatea nemijlocită a Episcopului eparhial, se făcea „administrarea și judecata duhovnicească în o anumită parte a Bisericii Ortodoxe Ruse, care se numește eparhie” [5]. Episcopul eparhial, împreună cu Consistoriul Duhovnicesc, depindeau de Sfântul Sinod, ale căror ordine erau obligatorii. Nici una dintre alte instituții oficiale sau autorități nu putea să intervină direct în activitatea sinodală sau să împiedice hotărârile și dispozițiile Sfântului Sinod. Directivele Sf. Sinod se adresau episcopului și de la acesta – Consistoriului. Dacă în eparhie lipsea episcopul, aceste directive erau adresate episcopului-vicar;

în absența acestuia – Consistoriului [6]. Acest organ era alcătuit din 5 persoane, numite de Sinod la propunerea episcopului. Hotărârile Consistoriului, aprobate de episcop, erau executate de cancelarie. Secretarul era responsabil de cancelaria Consistoriului, împărțită în patru servicii: administrativ, economic, metrical și tribunalul [7]. Autoritățile eparhiale prezentau anual dări de seamă Sf. Sinod despre situația din eparhie. Dărilor de seamă erau alcătuite după un anumit model, cuprinzând informații despre organizarea și starea administrației, vizitele canonice episcopale, mănăstirile, bisericile, clerul, păstoriții, catehizații, diferite observații, școli, date generale despre starea eparhiei. Pe lângă dările de seamă, ce urmau a fi prezentate până la 1 aprilie, Sinodul solicita episcopului date despre cei convertiți la Biserica Ortodoxă, despre clerul monahal, despre stareții și starețele mănăstirilor, despre cei născuți, cununați, decedați etc.

Regulamentul stabilea structura executivă, subordonată autorității eparhiale; aceasta era reprezentată de blagocini, stareți, deputați, judecători de instrucție, curatela eparhială. Blagocinii superiori aveau în competența lor supravegherea problemelor administrative și economice [8]. Ei erau intermediari între cler și autoritățile eparhiale; prin blagocinii locali ei transmiteau clericilor dispozițiile stăpânirii eparhiale. Blagocinii superiori verificau documentația bisericească, pașapoartele preoților și călugărilor, efectuau anchete etc. În 1859, serviciul blagocinilor superiori a fost desființat.

Instrucția despre datoriile și obligațiile blagocinilor a fost modificată de mai multe ori. Ultima modificare a fost efectuată în 1894. Regulamentul Consistoriilor, prin art.63, prevedea numirea blagocinilor de către episcop, iar din 1906 aceștia erau aleși de congresele circumscriptiilor. Blagocinii erau responsabili de urbanistica bisericilor, organizarea lăcașelor sfinte, înzestrarea suficientă cu obiecte și cărți de cult, menținerea curățeniei în clopotnițe și cimitire, de comportamentul preoților și al familiilor acestora.

Fondurile folosite de Consistoriu pentru remunerarea episcopului vicar, construcția bisericilor, susținerea societăților de caritate, a școlilor eparhiale-bisericești nu erau supuse reviziei și controlului de stat, gestionarea lor fiind prezentată anual prin darea de seamă [9].

După înființare, pe lângă cârmuirea eparhială, s-au constituit și alte organe auxiliare autorității eparhiale. Astfel, în 1823 a fost creată instituția de binefacere Epitropia preoțimii ortodoxe din Basarabia care avea scopul de a acorda ajutor preoților săraci și bătrâni, copiilor bolnavi din tagma clericilor. Consecințele dezastuoase ale Războiului Crimeii (1853-1856) au determinat evoluția ulterioară a Rusiei, impunând autocrația țaristă să inițieze reforme și în domeniul ecleziastic. Una dintre cele mai importante a fost înființarea congreselor eparhiale, care aveau menirea de a ridica autoritatea preoțimii, prin participarea ei mai activă la viața bisericească și introducerea principiului eligibilității preoților în diferite funcții administrative. Hotărârile congreselor urmau să fie aprobate de chiriarh, după care acestea deveneau obligatorii pentru clericii și bisericile eparhiei. Materialele congreselor erau tipărite în revista eparhială bisericească; ele au apărut și în volume aparte, care erau trimise la toate instituțiile și parohiile.

Menționăm că structura administrației bisericești din eparhia Chișinăului (chiriarh, vicar, consistoriu, blagocin, consiliul blagocinilor, congres eparhial, Comitetul eparhial școlar, epitropie eparhială) era similară eparhiilor din Imperiul Rus: eparhia Donului, Kaluga, Blagoveșcensk, Volânia etc.

În 1865 în eparhiile, care puteau indica surse locale pentru întreținere, a fost instituit vicariatul. Episcopul era investit ca vicar în orașul unde se înființa vicariatul. Aceasta însă nu însemna că el avea în administrarea sa orașul și județul respectiv. La 16 octombrie 1882 a fost reînființat vicariatul de Akkerman, în această funcție fiind numit episcopul Augustin Guleanski. Acesta a condus activitatea eparhiei până la 30 septembrie 1887, fiind succedat de Arkadie (Aleksie Filonov), care și-a exercitat funcțiile până la 12 octombrie 1907 [10]. Vicariatul acestuia a durat cinci episcopate: Serghie (1882-1891), Isaakie (1891-1892), Neofit (1892-1898), Iakov (1898-1904), Vladimir (1904-1908) [11]. Reînființarea vicariatului a fost determinată de lipsa temporară din funcție a arhiepiscopului Serghie în noua eparhie, de aceea era nevoie de un arhieru care trebuia să-l înlocuiască pe arhiepiscop. Arhiepiscopul Serghie a alcătuit o instrucție, conform căreia administrarea eparhiei și a instituțiilor de învățământ bisericesc era înfăptuită de arhiepiscop și de vicarul de Akkerman [12]. Conform dispoziției arhiepiscopului Serghie, în eparhia Chișinăului, a fost înființat Consiliul Școlar Eparhial, condus de episcopul vicar și de revizorul eparhial. Membrii consiliului erau aleși de episcop din rândurile clerului și ale laicilor. Acesta executa dispozițiile chiriarhului; era responsabil de distribuirea cărților și manualelor, de alocarea mijloacelor pentru susținerea școlilor bisericești-eparhiale; cerceta circumstanțele închiderii unor școli; supraveghea procesul de studii [13]. Hotărârile Consiliului Școlar Eparhial intrau în vigoare după aprobarea episcopului, fiind obligatorii pentru toate filialele județene. În fiecare județ exista

câte un Consiliu local, având structura Consiliului Școlar Eparhial, care dirija procesul de studii la nivel județean [14].

În perioada arhiepiscopului Isaakie, vicarul a avut prerogative mai largi. În absența arhiepiscopului, vicarul „aproba toate jurnalele instituțiilor duhovnicești, primea cereri și toată corespondența adresată preasfințitului Isaakie, cu excepția scrisorilor particulare și a plicurilor cu bani” [15]. Sfântul Sinod susținea material vizitele episcopului la bisericile eparhiale, după care chiriarhul alcătuia o dare de seamă, pe care o expedia Sinodului. Astfel, arhiepiscopul Isaakie a primit de la Sinod 200 de ruble, pentru vizita sa în eparhie, din 1891 [16]. Deoarece stabilirea funcțiilor nu era strict reglementată prin lege, atribuțiile vicarului depindeau de doleanțele episcopilor eparhioți. Arhiepiscopul Neofit, exponent al centralizării conducerii eparhiale, a redus sfera de activitate a vicarului, preluând spre soluționare unele dosare de care anterior se ocupa vicarul [17]. Episcopul Iakov (1898-1904) a acordat vicarului dreptul de a numi, a transfera, a demite cântăreți și epitropi bisericești, admiterea fraților și surorilor în mănăstiri și retragerea acestora, după propria voință etc.

La 9 aprilie 1883 a intrat în vigoare noul Regulament cu privire la activitatea Consistoriului Duhovnesc, care prevedea introducerea a încă două funcții de membri ai Consistoriului, ce urmau a fi plătite din fondurile locale. Creșterea numărului funcționarilor a determinat deputații congreselor eparhiale din anii 1895 și 1898 să caute resurse financiare suplimentare pentru întreținerea acestora. Înființarea noilor posturi a contribuit la îmbunătățirea activității Consistoriului. După reparația clădirii Consistoriului, s-au îmbunătățit condițiile de muncă ale funcționarilor. În acest scop, Sfântul Sinod a eliberat suma de 8 960 de ruble, lucrările de reparație fiind efectuate de Andrei Stopanov, un comerciant din Chișinău [18].

Activitatea preoților din Basarabia era inspectată de protopopii de circumscipții, aleși de clericii circumscipției respective pentru un termen de trei ani. În 1891, pe lângă cei 34 de protopopi bisericești, s-au numit doi protopopi pentru mănăstiri și schituri.

Administrația locală în circumscipții era exercitată de 34 blagocini de circumscipții, care erau remunerați cu un salariu între 200 și 300 de ruble din fondurile eparhiale. Ei erau obligați să prezinte dări de seamă despre bisericile din circumscipțiile lor la fiecare jumătate de an [19].

Arhiepiscopul Neofit a încercat să suprima dreptul de eligibilitate, subordonând activitatea preoțimii și numind personal blagocinii, care trebuiau să se prezinte la Congresul din 1894.

În 1893 au fost stabilite noi reguli privind activitatea consiliilor protopopești. Eparhia Chișinăului era împărțită în 34 de protopopii [20]. Protopopii urmau să prezinte episcopului eparhial raporturi asupra activității preoților și mănăstirilor. Subliniem faptul că protopopii erau intermediari între autoritățile eparhiale și cler. Ei primeau ordine de la autoritățile eparhiale și verificau executarea lor. Protopopii se ocupau și de perceperea sumelor de bani de la cler și biserici pentru necesitățile eparhiei, expediindu-le ulterior, la fiecare jumătate de an, Consistoriului [21]. În scopul eficientizării activității lor, Congresul eparhial din 1903 a majorat salariul protopopilor de circumscipții până la 300 de ruble anual [22]. Consiliile protopopești au facilitat conducerea eparhială. Cu toate acestea, persista conducerea strict centralizată a eparhiei, protopopiile rămânând doar simple organe executive ale administrației eparhiale.

Un loc aparte în viața eparhială l-au avut congresele eparhiale. Ele au contribuit la familiarizarea preoților cu „obșteasca muncă solidară, la constituirea lor într-o anumită tagmă pe trainica temelie a unor anumite interese economice” [23]. Activitatea lor a schimbat relațiile dintre arhipăstori, care, până atunci, își exercitau puterea fără a fi dispuși spre concesi. Preoțimea devenea din ce în ce mai activă la congrese, impunea propria voință în fața conducerii eparhiale. Un exemplu elocvent poate servi Congresul din 1882, care a hotărât trecerea Fabricii de lumânări sub administrarea preoțimii. Aceasta a influențat pozitiv viața bisericească din eparhie, a contribuit la sporirea rolului clerului în structura administrativă eparhială.

În această perioadă, Consistoriul Duhovnesc a continuat să-și exercite funcțiile ca organ administrativ. Biroul Economic al Consistoriului nu reușea să ordoneze toată corespondența, de aceea, numărul membrilor titulari și suprabugetari s-a majorat. Conform hotărârilor Congresului eparhial din 1903, membrii suprabugetari urmau să fie salarizați din resursele locale [24]. În baza acestei hotărâri, la 7 aprilie 1904, Alexandru Brăguță a fost numit al doilea membru suprabugetar al Consistoriului Duhovnesc din Chișinău [25].

ÎPS Vladimir a administrat eparhia ca și predecesorii săi, fiind ajutat de vicar. Drepturile acestuia au rămas neschimbate. În caz de absență a episcopului, Sf. Sinod încredința conducerea eparhiei vicarului. În 1907, vicarul Arkadie s-a pensionat, în locul lui fiind numit rectorul Seminarului Teologic din Pskov, arhimandritul Nicodim.

Consistoriul Duhovnicesc sprijinea activitatea arhiepiscopilor. Cancelaria Consistoriului era alcătuită din patru șefi de birou, un casier, un registrator, un arhivar, șase funcționari de cancelarie și 26 de copişti, numărul acestora variind din an în an [26]. Iată care era componența funcționarilor din Consistoriu în 1910: protoiereul Spiridon Muranevici – 54 de ani, absolvent al Seminarului Teologic din Chișinău în 1878, membru al Consistoriului de la 1 septembrie 1890, cenzor al revistei „Luminătorul”; protoiereul Mihail Ceachir – 50 de ani, absolvent al Seminarului Teologic din Chișinău în 1881, membru al Consistoriului din 8 mai 1901, responsabil de cenzura cărților editate în limbile rusă și găgăuză; preotul Alexandru Brăguță – 42 de ani, absolvent al Seminarului Teologic în anul 1890, membru al Consistoriului din 17 noiembrie 1906; preotul E.Rjzanevici – 46 de ani, absolvent al Seminarului Teologic din Chișinău în 1885, în Consistoriu – din 8 februarie 1906 [27].

În fiecare protopopie exista câte un revizor eparhial, iar protopopii aveau unul sau doi asistenți. Arhiepiscopul numea protopopii, membrii sfatului protopopesc, ajutorii și revizorii. Congresul eparhial din 1905 a intervenit pe lângă ÎPS Vladimir ca acesta să restabilească alegerea membrilor administrației bisericești locale: a protopopilor, a asistenților, a revizorilor eparhiali și a membrilor sfatului protopopesc. ÎPS Vladimir a aprobat această inițiativă prin rezoluția sa cuprinsă în procesul-verbal nr.14 [28]. În februarie 1906 au avut loc alegerile în circumscripțiile protopopești, iar ulterior în toată eparhia. Conform hotărârii Sfântului Sinod din 11 ianuarie 1906, nr.320, arhiepiscopul avea dreptul să respingă persoana aleasă, dacă aceasta nu merita funcția, în locul ei fiind ales alt candidat [29].

O schimbare importantă în administrarea eparhiei s-a înregistrat în 1909, când a fost instituit al doilea vicariat cu sediul în Ismail. Acest lucru a fost determinat de mai multe motive: 1) zona dată era locuită de adepții sectei religioase de rit vechi – *staroobreadți* [30] – care prezentau o amenințare pentru ortodoxism; 2) se dorea o influență mai puternică pentru Biserica rusă în teritoriul anexat de la România în 1878 ș.a. Hirotonia arhimandritului Gavriil ca episcop de Ismail a avut loc la Moscova, la 17 ianuarie 1910, în prezența lui Serafim, episcopul Chișinăului și Hotinului [31]. Gavriil urma să controleze activitatea clerului din județul Ismail, să viziteze o parte din orașele și satele din județ, să verifice școlile spirituale din Edineț și Ismail, să prezinte periodic dări de seamă arhiepiscopului [32].

O altă măsură care a schimbat administrarea eparhială a fost abrogarea principiului eligibilității blagocinilor, asistenților de blagocini și judecătorilor de instrucție duhovnicești. În anii 70 ai secolului al XIX-lea, aceștia erau aleși de clerul din fiecare circumscripție. În anii 80, acest principiu a fost anulat, persoanele respective fiind numite de conducerea eparhială. În 1906, ÎPS Vladimir, cu acordul Sfântului Sinod, a reintrodus eligibilitatea blagocinilor, asistenților de blagocini și judecătorilor de instrucție duhovnicești. În unele circumscripții, alegerile se desfășurau fără incidente, în altele erau însoțite de controverse, ceea ce afecta relațiile cu enoriașii. După înfrângerea revoluției ruse din 1905, în condițiile reacțiunii politice, episcopul Serafim a intervenit prompt și a suprimat dreptul preoților de a alege protopopii, însușindu-și dreptul de a-i numi personal. Astfel, protopopii, adică blagocinii, fiind numiți de conducerea eparhială, deveneau promotorii intereselor chiriarhilor în eparhie. Pentru a controla și mai mult activitatea protopopilor, Serafim a convocat blagocinii din eparhie și le-a stabilit sfera lor de competență. Astfel, în administrația eparhială s-a reinstaurat centralismul. Episcopul Serafim a preluat controlul asupra veniturilor eparhiale, „a repictat catedrala cu sfinți ruși, a impus mănăstirilor și bisericilor diverse icoane și moaște de sfinți ruși” [33]. Sub presiunea evenimentelor din Rusia din 1905, ÎPS Serafim „a început a considera congresele eparhiale ca organ social-bisericesc, în atribuția căruia se pun nu numai chestiuni de ordin cultural-economic, dar și de ordin social-bisericesc și chemat la conlucrare cu elementul laic” [34].

În 1910, adunarea blagocinilor din eparhie, cu asentimentul lui Serafim, a stabilit că rolul hotărâtor în consiliile și congresele protopopești îi va aparține protopopilor, care aveau menirea, pe lângă activitatea administrativă, să conducă misiunea antischismatică, să ia măsuri față de preoții neglijenți, să se ocupe de parohienii cu vicii etc. În 1911 conducerea eparhială a încercat să mărească numărul de blagocini din eparhie, dar decizia adoptată în acest sens a fost amânată din motive financiare.

În perioada cărmuirii arhiepiscopilor Platon (20 martie 1914 - 5 decembrie 1915) și Anastasie (10 decembrie 1915-1918) s-au împărțit funcțiile de administrare a eparhiei Chișinăului și Hotinului cu episcopii-vicari: Gavriil Cepur, episcop de Akkerman și Dionisie Sosnovski, episcop de Ismail. S-a menținut fără schimbări și sfera de activitate a Consistoriului. ÎPS Anastasie a venit cu inițiativa să fie organizată o sală separată pentru petiționari și vizitatori [35].

Una dintre preocupările esențiale ale instituțiilor administrative eparhiale a fost combaterea inochentismului. Despre aceasta s-a discutat la congresele eparhiale din 10 martie și 7 iunie 1916 [36]. Preoțimea a fost îndemnată să muncească mai mult cu enoriașii, să le ofere acea „hrană sufletească” care le-ar permite să deosebească adevărul de neadevăr.

Pentru a înviora activitatea bisericească din eparhie, la 14 iunie 1916, a fost convocată adunarea protopopilor din eparhie, la care ÎPS Anastasie a resolicitat delegații protopopiilor să fie mai activi în județe [37].

Revoluția rusă din februarie 1917 a determinat anumite acțiuni de reformare a vieții bisericești atât în guberniile centrale ale imperiului, cât și la periferiile acestuia. În baza dispoziției Consistoriului Duhovnicesc din 29 martie 1917 nr.3983, în cadrul congreselor de circumscripție, s-au ales reprezentanții clerului și mirenilor care urmau să participe la congresul eparhial [38]. Astfel, la Congresul eparhial din aprilie 1917 au participat, cu drept de vot, delegații clerului, reprezentanții mirenilor din întreaga eparhie, delegații organizațiilor obștești și militare, delegații instituțiilor eparhiale și chiar reprezentanții sectanților. Administrația protopopească a rămas aceeași, dar ÎPS Anastasie, în urma doleanțelor expuse în cadrul congresului extraordinar al clericilor și mirenilor, a propus stabilirea alegerilor „protopopilor pe cercuri, a ajutorilor lor, a inspectorilor, duhovnicilor și a misionarilor de cerc” la 4 mai 1917 [39]. Preoții, diaconii și cântăreții, epitropii bisericești, locțiitorii din mireni aveau dreptul să participe la aceste alegeri, în care voturile erau secrete. Procesele-verbale cu rezultatele alegerilor urmau a fi înaintate chiriarhului, Comitetului Eparhial Executiv și Consistoriului [40].

La Congresul din august 1917, pe lângă problemele legate de autonomia Bisericii basarabene, s-a discutat despre alegerea membrilor Consistoriului Duhovnicesc, membrilor Consiliului de Administrare, conducătorilor tuturor instituțiilor eparhiale. Preoțimea a ridicat problema acordării congresului dreptului de a controla Consistoriul Duhovnicesc. S-a discutat despre posibilitatea numirii de către Sfântul Sinod a celui de-al treilea vicar eparhial; în această funcție a fost propus arhimandritul Gurie Grosu.

S-au produs unele modificări și în organizarea teritorial-bisericească. La 19 mai 1917, în județul Bender, a fost alcătuită o nouă circumscripție – a 4-a cu 8 sate din zona Comrat și 2 sate din zona Cimișlia. Circumscripția avea 13 biserici din piatră și una din lemn, 3 dintre care erau în Comrat. Fiecare biserică avea câte o bibliotecă de literatură religioasă [41].

După 27 martie 1918, Anastasie s-a retras din scaunul arhiepiscopal, iar vicarul Gavriil a plecat în Serbia. Biserica Ortodoxă Română a trimis preoțimii din Basarabia o carte pastorală în care a fixat principiile de bază ale activității în cadrul Bisericii române. Prin legea din 5 mai 1925 a fost înființată Mitropolia Basarabiei cu arhiepiscopia Chișinăului și episcopia Cetății Albe – Ismail. Județele Hotin, Bălți și Soroca făceau parte din episcopia Hotinului, din cadrul Mitropoliei Bucovinei.

În concluzie, menționăm că schimbările, ce se produceau în regimul politic al imperiului, frământările sociale, revoluțiile din 1905 și din februarie 1917 au determinat evoluția administrativă bisericească din Basarabia: administrația eparhială avea o ierarhie bisericească centralizată, în conformitate cu structura ierarhiei bisericești imperiale. Activitatea administrativă a Bisericii basarabene era dirijată de Sfântul Sinod prin legi, directive, dispoziții. Arhiepiscopul era desemnat de Sfântul Sinod și aprobat de țar. În eparhia sa el era conducătorul vicarilor, Consistoriului, blagocinilor și al consiliilor de blagocini, epitropiilor și al clerului. El avea prerogativa de a anula hotărârile preoțimii, dacă acestea veneau în contradicție cu poziția Sfântului Sinod sau a autorității bisericești eparhiale. Episcopul eparhial împreună cu Consistoriul Duhovnicesc, pe lângă administrare, se ocupau și de judecata bisericească din eparhie. Atribuțiile vicarului depindeau de doleanțele arhiepiscopului. În anumite perioade, vicarii preluau corespondența adresată arhierelui, supravegheau admiterea fraților și surorilor în mănăstiri și retragerea acestora, numeau ori transferau cântăreți și epitropii bisericești etc. Activitatea blagocinilor se desfășura în circumscripții; ei rezolvau probleme de ordin local. Un rol important în administrarea vieții bisericești eparhiale l-au avut congresele eparhiale, care soluționau, prin hotărârile lor, problemele administrative din viața bisericească din Basarabia.

În general, administrația bisericească din Basarabia a promovat ortodoxismul rus printre credincioșii săi, prin susținerea acțiunilor autorităților țariste și bisericești. Ca urmare a acestor acțiuni, la rând cu alți factori, o parte din credincioși s-au îndepărtat de biserică, ceea ce a generat necesitatea unor schimbări esențiale în activitatea bisericească din eparhie în perioada anilor 1917-1918.

Referințe:

1. Melchisedec. Chronica Hușilor și a episcopiei cu asemenea numire.- București: Tipografia C.A. Rosetti, 1869, p.150.
2. La 30 septembrie 1813 a fost înființată Dicasteria Chișinăului. În 1852 dicasteria a fost transformată în Consistoriu eparhial, atribuțiile căruia erau fixate în Regulamentul consistoriilor duhovnicești, publicat în 1841.
3. Православная богословская энциклопедия / Издание под редакцией профессора А.П. Лопухина. Том V. Бесплатное приложение к духовному журналу «Странник» за 1904 год, 1904, p.450.
4. **Mitră** – acoperământ pentru cap, de formă sferică sau conică, bogat ornamentat, purtat de arhieriei și unii arhimandriți în timpul slujbei; **panaghie** – iconiță cu chipul Fecioarei Maria; **sacos** – veșmânt arhieresc de mătase, până la genunchi, ornamentat cu broderii și pietre scumpe, cu mâneci largi, purtat peste stihar; **omofor** – veșmânt bisericesc ortodox, în forma unei eșarfe (brodate și ornamentate), pe care arhierul îl poartă pe umeri, peste sacos, în timpul slujbei religioase; **orleț** – covoraș rotund, cu înfățișarea unui vultur, care planează deasupra orașului, pus sub picioarele arhierului în timpul slujbei. Vulturul simboliza slujirea episcopului, care supraveghează eparhia.
5. Устав Консисторий // Полное Собрание Российской империи. Собрание третье. Том III. 1883. - Санкт-Петербург, 1886, с.111.
6. Ibidem, §357-358; p.154.
7. Ibidem, §283; p.146.
8. Pentru prima dată, numele „blagocin” este amintit în instrucția alcătuită de Patriarhul Adrian, în 1698, informație preluată din: Situația juridică a Bisericii basarabene. - Chișinău, 1924, p.30.
9. Arhiva Națională a Republicii Moldova (în continuare –ANRM), F. 208, inv. 8, d.255, f. 1.
10. Berechet Ștefan. Arhiepiscopul Serghie și activitatea lui în eparhia Chișinăului, 21 august 1882 - 12 ianuarie 1891, de I.Parhomovici // Revista Societății istorico-arheologice din Chișinău. Vol.XV. - Chișinău: Editura eparhială, 1924, p.84.
11. Пархомович Иосиф. Преосвященный епископ Аркадий // Труды Бессарабского Церковного историко-археологического общества. Том II. - Кишинёв, 1909, с.156.
12. Idem. Архиепископ Сергей и деятельность его в Кишинёвской епархии // Revista Societății istorico-arheologice din Chișinău. Vol.XV. - Chișinău: Tipografia Eparhială, 1924, p.20.
13. ANRM, F. 209, inv. 1, d.26, f.5.
14. Извлечение из отчёта о церковно-приходских школах и школах грамотности за 1888/1889 учебный год // КЕВ, №24, отдел официальный, 15 декабря, 1889, с.1053.
15. Parhomovici Iosif. Episcopul Isaachie și activitatea sa în eparhia Chișinăului // Revista Societății istorico-arheologice din Chișinău. Vol.XVII. - Chișinău. Tipografia Eparhială „Cartea Românească”, 1927, p.12.
16. ANRM, F. 208, inv. 2, dosar 303, f. 1 v.
17. Пархомович Иосиф. Архипасторское служение архиепископа Неофита Сергей бывшего Кишинёвскаго и Хотинскаго // Труды Бессарабскаго Церковнаго Историко-Археологическаго общества. - Кишинёв: Епархиальная типография, 1920, с.42.
18. Parhomovici Iosif. Episcopul Iacov al Chișinăului (1898-1904) // Revista Societății istorico-arheologice din Chișinău Vol.XVIII. - Chișinău: Tipografia Eparhială „Cartea Românească”, 1928, p.18.
19. Berechet Ștefan. Arhiepiscopul Serghie și activitatea lui în eparhia Chișinăului, 21 august 1882-12 ianuarie 1891, de I.Parhomovici // Revista Societății istorico-arheologice din Chișinău. - Vol.XV, - P.84.
20. Ibidem, p.19.
21. Ibidem, p.20.
22. Ibidem.
23. Popovschi Nicolae. Studii nouă asupra trecutului Basarabiei // Viața Românească: Revistă literară și științifică. Vol. LVIII. Anul XVI. Institutul de arte grafice și Editura „Viața românească”. - Iași, 1924, p.90.
24. Журналы съезда депутатов духовенства Кишинёвской епархии, состоявшегося в месяце августе 1903 // КЕВ. - №18. - Отдел официальный, 15 сентября, журнал №11, с.477.
25. Правительственные распоряжения // КЕВ. - №9. - Отдел официальный, 1 мая 1904, с.154.
26. Parhomovici Iosif. Episcopul Vladimir al Chișinăului (1904-1908) // Revista Societății istorico-arheologice din Chișinău. Vol.XVIII. - Chișinău: Tipografia Eparhială „Cartea Românească”, 1928, p.153.
27. ANRM, F.208, inv. 3, d.4393, f.1.
28. Журналы съезда депутатов духовенства Кишинёвской епархии за 1905 год // КЕВ. - №24. - Отдел неофициальный. 15 декабря 1905. Приложение, журнал №14, с.25.
29. Определения Святейшего Синода // КЕВ. - №3. - Отдел официальный, 1 февраля 1906, с.24.
30. Începând cu anul 1905, când la 17 aprilie țarul emite manifestul despre principiile toleranței religioase, lipovenii, care erau numiți oficial de autoritățile țariste „rascolnici” – schismatici – primesc o nouă denumire – „staroobreadții”, adică credincioșii de rit vechi. Rascolul a apărut în Rusia la mijlocul secolului al XVII-lea după reforma bisericească, inițiată de patriarhul Nikon. El a început corectarea cărților bisericești în corespundere cu tradiția ortodoxă greacă.

31. Указ из Святейшего Правительствующего Синода Преосвященному Серафиму, Епископу Кишинёвскому и Хотинскому // КЕВ. - №3. - Отдел официальный, 17 января 1910, с.6.
32. Пархомович Андрей. Supliment la articolele. Преосвященные викарии Кишинёвской епархии și Список ректоров и инспекторов Кишинёвской духовной семинарии // КЕВ. - №6. - Отдел неофициальный, 10 февраля 1913, с.252.
33. Purici Ștefan. Introducere în istoria Basarabiei. - Suceava: Editura Universității „Ștefan cel Mare”, 2006, p.57.
34. Gheorghian P. Clerul din Basarabia în raportul lui juridic cu averile eparhiale // Luminătorul. - Nr.3. - Partea neoficială. - Tipografia Eparhială, 1 februarie 1925, p.11.
35. П.В.Г. Епархиальная хроника // КЕВ. - №8. - Отдел неофициальный, 26 февраля 1917, с.144.
36. Pahomovici Iosif. Scurtă schiță istorică depre arhipăstorii Chișinăului și Hotinului (1914-1917)..., p.66.
37. Епархиальная хроника // КЕВ. - №30. - Отдел неофициальный, 24 июля 1916, с.554.
38. ANRM, F.208, inv. 3, d. 5323, f.32 v.
39. Pahomovici Iosif. Scurtă schiță istorică despre arhipăstorii Chișinăului și Hotinului (1914-1917):Arhiepiscopul Platon și Arhiepiscopul Anastasie // Revista Societății istorico-arheologice din Chișinău. - Vol.XIX. - Chișinău: Tipografia Eparhia „Cartea Românească”, 1929, p.65.
40. От Высокопреосвященного Анастасия, Архиепископа Кишинёвского и Хотинского // КЕВ. - №18-19. - Отдел официальный, 7-14 мая, 1917, с.88.
41. ANRM, F. 208, inv.3, d.5381, f.16.

Prezentat la 29.04.2009